

Belgisch nationaal verslag voor het Universeel Periodiek Onderzoek

I. Toelichting op de methodiek en het consultatieproces voor de beschrijving van het nationale rapport.

1. Het Koninkrijk België lanceerde in december 2009 een proces om haar Universal Periodic Review (UPR) voor te bereiden. Een informatievergadering met verschillende actoren, waaronder het middenveld, heeft zich in eerste instantie gebogen over deze nieuwe oefening. De FOD Buitenlandse Zaken coördineerde de redactie van het nationaal rapport, waaraan verschillende instellingen hebben meegewerkt, waaronder federale entiteiten en autonome overheidsinstellingen met bevoegdheden inzake mensenrechten. Een eerste draft van het rapport werd in november 2010 voorgesteld aan het middenveld waarop deze opmerkingen en voorstellen konden overmaken. Omwille van haar verkiezing in de Mensenrechtenraad in 2009, heeft België zich geëngageerd om dit nationaal rapport op een transparante manier voor te bereiden, in overleg met het middenveld. Het middenveld zal eveneens betrokken worden bij de opvolging van deze UPR. De finale versie van het nationaal rapport zal worden goedgekeurd door de Ministerraad in januari 2011.

II. Algemeen overzicht van het onderzochte land

1) Grondwettelijke bepalingen aangaande mensenrechten

2. De Belgische Grondwet erkent in titel II 'De Belgen en hun rechten', een groot aantal fundamentele burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele rechten. Onlangs werden deze grondwettelijke beginselen nog gewijzigd. Het artikel 22 bis (2000) waarborgt de eerbiediging van de morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit van het kind. Verder wordt met de wijziging van 2008 het belang van het kind aan dit artikel toegevoegd. Artikel 11 bis voert in 2002 de gelijkheid tussen mannen en vrouwen in en bevordert hun gelijke toegang tot mandaten voor verkiezingen en openbare ambten. In 2005 werd de afschaffing van de doodstraf opgenomen in artikel 14 bis van de Grondwet. Artikel 191 waarborgt dat elke vreemdeling dezelfde bescherming geniet als Belgische onderdanen.

2) De Staatstructuur

3. België is een constitutionele monarchie, met een parlementaire democratie. De Koning is het hoofd van de federale uitvoerende macht en heeft voor het overige vooral een ceremoniële functie. België kent de klassieke driedeling van de staatsmachten: er is de wetgevende macht (parlementen en Koning (federaal) of de parlementen en de regeringen (deelstaten), de uitvoerende macht (hetzij Koning en regering op federaal vlak, hetzij regeringen op het deelstatenniveau) en tenslotte de rechterlijke macht die een onafhankelijke rechtspraak garandeert.

4. België kent drie officiële talen: het Nederlands, het Frans en het Duits. De structuur van de Belgische Staat is complex: zij is geëvolueerd van een unitaire staat naar een federale staat, met drie gemeenschappen (de Vlaamse Gemeenschap, de Franstalige Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap) en drie gewesten (het Vlaamse Gewest, het Waalse

Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Deze staatsvorming begon in 1970 en verliep ondertussen over vijf fasen. Het eindpunt van de hervorming is echter nog niet bereikt.

5. Momenteel beschikt de federale overheid over de residuaire of restbevoegdheden, terwijl de gemeenschappen en gewesten de hen toegewezen bevoegdheden uitoefenen. De gemeenschappen zijn bevoegd voor persoonsgebonden, taal- en culturele aangelegenheden, bijvoorbeeld: onderwijs, gezondheidszorg en cultuur. De gewesten zijn bevoegd voor territoriumgebonden aangelegenheden, zoals landbouw, economie, openbare werken en huisvesting.

6. Het Belgisch federalisme is een coöperatief federalisme. Er is geen hiërarchisch onderscheid tussen (de normering van) het federale niveau en de deelstaten. Indien normen van een overheid de belangen of bevoegdheden van een andere overheid kunnen schaden, wordt voorzien in een overlegprocedure of in een toezicht, onder meer door het Grondwettelijk Hof. De deelentiteiten, eventueel samen met de federale overheid, kunnen ook op bepaalde vlakken samenwerken, waarbij deze samenwerking onder meer in akkoorden kan geformaliseerd worden.

3) Het rechtsstelsel

7. De rechtsmacht wordt uitgeoefend door onafhankelijke hoven en rechtbanken om de rechtsstaat te waarborgen. Het Belgische rechtsstelsel is onderverdeeld in burgerlijke, strafrechtelijke dan wel gespecialiseerde rechtspraak. Hoven van beroep, hoven van arbeid, rechtbanken van eerste aanleg, arbeids- en handelsrechtbanken, vrederechten en politierechtbanken zijn bevoegd naar gelang van de aard en de waarde van het geschil. Het Hof van Cassatie waakt over de toepassing van het recht door de hoven en rechtbanken. De Hoge Raad voor Justitie behandelt klachten over de werking van justitie en heeft ter zake onderzoeksbevoegdheid. Elke natuurlijke of rechtspersoon die een belang kan aantonen, kan een beroep indienen bij de Raad van State tegen onregelmatige bestuurshandelingen. De wetten, decreten en ordonnanties worden door het Grondwettelijk Hof gecontroleerd. De regeringen en parlementen en elke natuurlijke of rechtspersoon kan er een zaak aanhangig maken. Het mandaat van het Grondwettelijk Hof werd in 2003 verruimd tot alle mensenrechten die in de Grondwet zijn erkend.

4) Nationale instellingen ter bescherming van de mensenrechten

8. Hoewel er nog geen nationale commissie voor de mensenrechten werd opgericht, zijn er toch een aantal specifieke mechanismen voorhanden voor de behandeling van materies die verband houden met de mensenrechten.

9. Het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding ijvert bijvoorbeeld voor de bevordering van gelijke kansen en elke vorm van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur op basis van welbepaalde criteria bestrijdt. Het Centrum waakt eveneens over de eerbiediging van de fundamentele rechten van vreemdelingen en zet zich in voor de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel. De opdracht van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen is de gendergelijkheid te waarborgen en te bevorderen en de strijd aan te binden met elke vorm van discriminatie en

ongelijkheid op basis van geslacht. Tot de taken van deze instellingen behoort het helpen en begeleiden van slachtoffers van discriminatie die stappen willen ondernemen, studiewerk verrichten, aanbevelingen te doen aan de overheid en optreden bij geschillen die verband houden met de toepassing van anti-discriminatiewetten.

10. De federale ombudsman en de ombudsmannen van de deelgebieden die verantwoording moeten afleggen aan hun respectieve parlementen, behandelen de klachten betreffende het optreden en de werking van de administratieve overheden in hun ambtsgebied. Ze kunnen klachten ontvangen die mogelijke schendingen van de rechten van de mens door een administratieve overheid betreffen.

11. Het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten (Comité P) is de externe instelling die belast is met het toezicht op de globale werking van de politie-, inspectie- of controlediensten en de uitoefening van de politiefunctie door alle bevoegde ambtenaren. Die is onder de begeleiding van het federale parlement

12. De Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer waakt erover dat bij de verwerking van persoonlijke gegevens, geen inbreuk wordt gemaakt op de persoonlijke levenssfeer. De hoofdtaak van de Commissie is desgevraagd informatie verstrekken en klachten behandelen.

13. Wat de rechten van het kind betreft, werd in 2005 de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind in het leven geroepen die sinds 2007 operationeel is. Dit is een platform voor overleg tussen de federale, de gemeenschaps- en de gewestoverheden en een aantal kinderrechtenorganisaties. Deze Commissie houdt zich voornamelijk bezig met het opstellen en voorstellen van het vijfjaarlijks verslag betreffende de toepassing van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind en het bijdragen tot de uitwerking van andere documenten in verband met de rechten van het kind die de Belgische Staat gehouden is voor te leggen aan internationale instanties. Ze onderzoekt de aanbevelingen van het Kinderrechtencomité en ziet erop toe dat er gevolg aan wordt gegeven. De Nationale Commissie voor de rechten van het kind kan aan de bevoegde autoriteiten ook niet-bindende voorstellen of aanbevelingen doen.ⁱⁱ Op het niveau van de gewesten en gemeenschappen zijn er ook een aantal onafhankelijke instanties: het Kinderrechtencommissariaat bij het Vlaamse parlement en de *Délégué général aux droits de l'enfant* bij de regering van de Franse Gemeenschap. Deze instellingen ontvangen en behandelen klachten die onder hun mandaat vallen en formuleren ter zake aanbevelingen.

14. Daarnaast is België ook toegerust met een Interministeriële Commissie voor Humanitair Recht. Deze coördineert onder andere de nationale maatregelen die uitvoering geven aan de internationaal instrumenten van humanitair recht.

5) Naleving van de internationale verplichtingen van België inzake mensenrechten

15. België heeft de belangrijkste internationale mensenrechteninstrumenten ondertekend ⁱⁱⁱ. Daarmee is het vergaande verplichtingen aangegaan betreffende de bescherming van deze rechten. Verder heeft België het facultatief Protocol bij het Verdrag tegen Foltering getekend evenals het facultatief Protocol bij het Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten en het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van personen tegen gedwongen verdwijning. Ook de ratificatieprocedure ervan werd ingeleid. België hecht

veel belang aan de eerbiediging van de rechten van migranten. Net als de andere landen van de Europese Unie kan België in dit stadium de toetreding tot het Internationaal Verdrag betreffende de bescherming van de rechten van alle migranten en hun gezinsleden niet overwegen.

16. België verleent overigens zijn volledige medewerking aan de speciale procedures van de VN Mensenrechtenraad, waarvoor zij een permanente uitnodiging heeft uitgevaardigd alsook aan de conventionele instanties geregeld periodieke rapporten voorlegt over de naleving van zijn verplichtingen. België heeft ook recent zijn verslagen voorgesteld aan het Comité voor de rechten van het kind en inzake mensenrechten alwaar goed nota genomen is van de diverse aanbevelingen^{iv}. België heeft verder een werkgroep van experts inzake personen van Afrikaanse origine ontvangen (juni 2005). Ook werd de Speciale Rapporteur voor de handel in kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie verwelkomd (december 1998) evenals de Speciale Rapporteur inzake de onafhankelijkheid van rechters en advocaten (oktober 1997).

17. Ook op regionaal niveau is België partij bij het merendeel van de mensenrechtenverdragen die in het kader van de Raad van Europa zijn tot stand gekomen^v. België valt daarbij onder de bevoegdheid van het Europees Hof voor de rechten van de mens waar individuele verzoekschriften kunnen worden ingediend. Daarenboven bracht het Europees Comité ter Preventie van Foltering onlangs een bezoek aan België. Bovendien deden de Hoge Commissaris voor de rechten van de mens van de Raad van Europa (december 2008), de Europese Commissie tegen Racisme en Onverdraagzaamheid (september 2008) en een verkiezingswaarnemingsmissie van de OESO/BIDDH (juni 2007 en oktober 2006) ons land aan.

III. Bevordering en bescherming van de mensenrechten op het terrein

6) De politie

18. In alle handelingen wilt de Belgische politie erover waken dat de mensenrechten worden geëerbiedigd. Meer bepaald sinds 2009 is de politie de mensenrechtennormen alsmear meer gaan integreren in haar acties, bijvoorbeeld door een aangepaste toepassing van dwangmiddelen en de bestrijding van elke vorm van racisme in haar rangen. De Belgische politie voorziet ook voor alle personeelsleden die belast zijn met administratieve en gerechtelijke politietaken, in opleidingen die vereisen dat de maatregelen geleidelijk aan worden aangepast (bijv. gebruik van geweld aangepast aan de omstandigheden) en dat de politie haar houding afstemt op de omstandigheden (bijv. deontologische of multiculturele aanpak).

19. In het verlengde hiervan besteedt de Belgische politie speciale aandacht aan de manier waarop bedachtzaam kan worden gereageerd op gewelddaden in het algemeen, en op huiselijk geweld of geweld binnen het gezin in het bijzonder. De politie streeft ernaar dat de houding van de politiemensen en de erkende *modus operandi* oog hebben voor de rechten van alle betrokken partijen (dader – slachtoffer – derde) alsook rekening houdt met de wettelijke en regelgevende procedures van een transparant en billijk rechtstelsel. Daarnaast bevat de deontologische code van de politiediensten de beginselen waarop alle politieële acties gestoeld zijn, zoals: rechtmatigheid, proportionaliteit en eerbiediging van de rechten en vrijheden. Klachten tegen de politie worden behandeld door de dienst voor

interne controle, door de algemene inspectie van de politiediensten die onder de FOD Binnenlandse Zaken ressorteert of door het Comité P (cf. *supra*) dat onder het federale parlement ressorteert en een externe controle uitoefent.

20. De federale politie maakt sinds 2003 werk van een diversiteitbeleid ten gunste van de eenheidspolitie en volgt sinds 2005 de uitvoering van het federale plan ter bestrijding van racisme. Toen de politie in 2009 het diversiteit charter ondertekende, ging ze de verbintenis aan om de strijd aan te binden tegen elke vorm van discriminatie en racisme. De politie ziet daar nauwlettend op toe in het kader van de uitvoering van de operationele actieplannen, de opleidingen of het personeelsbeheer

7) Verbod op en bescherming tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.

21. In overeenstemming met het Verdrag tegen foltering van de Verenigde Naties nam België een hele reeks juridische maatregelen om daden van foltering te voorkomen en te bestraffen. Het strafwetboek omschrijft foltering en verbiedt uitdrukkelijk een beroep op de noodtoestand als verantwoording van het misdrijf. Slachtoffers kunnen het opleggen van een straf, herstel en schadevergoeding verkrijgen voor alle gevallen van foltering, ongeacht de hoedanigheid van de dader van het strafbaar feit.^{vi} Naast de onafhankelijke controle die werd voorzien voor de politiediensten (door het Vast Comité P^{vii} – cf *supra*), werd er een aparte onafhankelijke controle ingesteld voor het gevangeniswezen: De Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen en de commissies van toezicht die toezien op de wijze van behandeling van gedetineerden en de naleving van de regels terzake^{viii}. België ondertekende het facultatief protocol bij het Verdrag inzake foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing op 24 oktober 2005. Een werkgroep, die bestaat uit vertegenwoordigers van de federale staat en de deelgebieden, werd in het leven geroepen om de uitvoeringsbepalingen van het Protocol te onderzoeken.

8) Vrijheid van meningsuiting, van de pers, van vereniging en van godsdienst

22. De Belgische grondwet waarborgt de vrijheid van vergaderen (artikel 26), de vrijheid van vereniging (artikel 27) en de vrijheid van drukpers (artikel 25). Deze laatste voorziet tevens dat censuur nooit kan ingesteld worden. Deze vrijheden die verder gaan op de vrijheid van meningsuiting, zijn pijlers van de Belgische staat.

23. In de grondwet zijn ook twee fundamentele beginselen inzake eredienst verankerd : de vrijheid om zijn mening te uiten en – al dan niet – deel te nemen aan erediensten (art. 19 en 20) en de onafhankelijkheid van de kerk ten aanzien van de staat (art. 21). Daarnaast bestaat er in België een facultatieve erkenning van erediensten en levensbeschouwelijke stromingen. De erkenning gebeurt immers via een wet en gaat gepaard met bepaalde financiële voordelen. Voor de erkenning gelden bepaalde criteria zoals de historische aanwezigheid, het aantal aanhangers, een gestructureerde opbouw en het nastreven van een sociaal nut. De tenlasteneming van wedden en pensionen van de bedienaren der erediensten en van de morele consulenten is verankerd in artikel 181 van de Grondwet. Bovendien handelen verscheidene bepalingen over financiële steun en financieringen door

de gewesten, provincies en gemeenten. Momenteel zijn erkend: de katholieke, de protestantsevangelische, de joodse, orthodoxe, anglicaanse en islamitische eredienst en de niet-confessionele levensbeschouwing (georganiseerde vrijzinnigheid). Er werd ook steun toegekend aan het boeddhisme als voorbereiding op de erkenning van deze eredienst.

9) Recht op onderwijs

24. In artikel 24 van de Belgische grondwet is het recht op onderwijs verankerd. Deze bepaalt ook dat de drie gemeenschappen (de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige) dit recht moeten waarborgen met inachtneming van internationale en grondwettelijke bepalingen. Onderwijs is een gemeenschapsbevoegdheid en daarom wordt in Brussel zowel Franstalig als Nederlandstalig onderwijs aangeboden. De federale overheid heeft slechts zeer beperkte onderwijsbevoegdheden.

25. Het onderwijs is vrij. De drie gemeenschappen en de lokale besturen hebben het recht om neutraal basisonderwijs en secundair onderwijs te organiseren en bieden de keuze tussen onderricht in één van de erkende godsdiensten of de niet-confessionele zedenleer. Verder verleent de grondwet individuen en rechtspersonen de vrijheid om onderwijsinstellingen op te richten en te leiden die worden erkend en gesubsidieerd door de Gemeenschappen, volgens de in decreten vastgelegde bepalingen. Een leerling mag zich inschrijven in de school van zijn keuze (keuze van de ouders). De gemeenschappen hebben decreten goedgekeurd ter verzekering van de transparantie van de inschrijvingen en als waarborg voor de hantering van objectieve criteria indien een school niet aan alle inschrijvingsaanvragen kan voldoen.

26. Onderwijs is verplicht en kosteloos. De leerplicht is van toepassing op alle leerplichtige minderjarigen die wonen of verblijven op het Belgische grondgebied, zonder onderscheid van status (periode van 12 jaar die begint met het schooljaar dat aanvangt in het jaar dat het kind zes jaar wordt). De toegang tot het basisonderwijs of secundair onderwijs van een door de gemeenschappen georganiseerde of gesubsidieerde onderwijsinstelling, is kosteloos. Directe kosten zijn niet aan het onderwijs verbonden. De gemeenschappen hebben bovendien maatregelen uitgevaardigd om de indirecte kosten te beperken (toegangsrecht tot het zwembad, culturele en sportieve activiteiten, fotokopieën en uitlenen van schoolboeken of schoolmateriaal). De gemeenschappen verstrekken studietoelagen aan minder begoede leerlingen. Ingevolge de verklaring van Bologna van 1999 maakt het hoger onderwijs deel uit van de Europese Ruimte voor Hoger Onderwijs; dit betekent dat het hoger onderwijs (universiteiten en hogescholen) volgens eenzelfde systeem is ingericht. Studiekosten zijn gereguleerd en door middel van studietoelagen en studieleningen krijgen minder begoede studenten gelijke studiekansen.

27. De eerbiediging van de mensenrechten, verdraagzaamheid, gendergelijkheid en de eerbiediging van de diversiteit zijn opgenomen in de onderwijsprogramma's dan wel in de eindtermen en te bereiken doelen. Dergelijke educatie maakt geen specifiek onderdeel uit van een bepaald cursus maar komt op transversale wijze aan bod.

10) Sociale en economische rechten

Recht tot bescherming van de gezondheid

28. Voor België is het aanbieden van een kwalitatieve en toegankelijke gezondheidszorg tegen een betaalbare prijs, een kerntaak. Het percentage van het BNP dat aan gezondheidszorg wordt besteed is dan ook veelzeggend: 10,2%^{ix}. Een van de punten waarop België het hoogst scoort is dat bijna de hele bevolking gedekt is door de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

29. Het Belgische gezondheidsstelsel rust op twee hoofdpijlers: de federale pijler en de pijler van de gewesten/gemeenschappen. In essentie is de federale regering verantwoordelijk voor de regelgeving (organieke wetgeving) voor de erkenningen en voor de financiering van de verplichte ziekteverzekering, het vastleggen van de accreditatiecriteria, de financiering van ziekenhuizen, de wetgeving inzake de beroepskwalificaties, de registratie van de geneesmiddelen en de prijscontrole ervan. De regeringen op gewest- en gemeenschapsniveau zijn onder andere op hun grondgebied bevoegd voor preventieve gezondheidszorg, gezondheidsopvoeding en (bepaalde aspecten van) de zorgverstrekking^x.

30. De gezondheidszorg is georganiseerd conform de volgende beginselen: aandacht voor de patiënt^{xi}, *evidence based medicine* en *evidence based health policy*, samenhang en complementariteit, continuïteit van de zorgverlening voor, tijdens en na opname in een zorginstelling, het opstellen van verzorgingsprogramma's in samenwerking met verschillende disciplines, en, ten slotte, de financiering op basis van gerechtvaardigde opnames en verantwoorde activiteiten. De Ministeriële Conferentie « Gezondheid » die op geregelde tijdstippen bijeenkomt, waakt over de samenhang van het gezondheidsbeleid in België. De veiligheid en de gezondheid op het werk zijn gebundeld in het begrip 'welzijn op het werk', dat nader is uitgewerkt in de wet van 4 augustus 1996 en de daarbij horende uitvoeringsbesluiten.

31. In de Franse Gemeenschap worden achtereenvolgens vijfjarenplannen voor de promotie van de gezondheidsbevordering opgesteld, op basis van de principes van gezondheidsbevordering van het Handvest van Ottawa. Het Waalse Gewest organiseert tal van voorzieningen voor de thuiszorg en hulpverlening en beslist, zoals de Vlaamse Gemeenschap in Vlaanderen, over de erkenning van ziekenhuizen en rust- en zorgcentra. Op het grondgebied van het Brussel Hoofdstedelijk Gewest voeren de Franstalige en Vlaamse Gemeenschap en de Franse en de Vlaamse Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissies een beleid van gezondheidsbevordering om aan iedereen de vereiste zorg te kunnen bieden. Het beleid van de Vlaamse Gemeenschap is erop gericht de voorwaarden te scheppen die bijdragen tot de bevordering, de bescherming en het herstel van de gezondheid alsook het welzijn van de huidige en toekomstige bevolking,

om elke burger een optimaal niveau van gezondheid en welzijn te kunnen bieden. Om accenten te leggen binnen het preventieve gezondheidsbeleid werkt de Vlaamse overheid met gezondheidsdoelstellingen (en actieplannen).

32. De basisgezondheidszorg in ontwikkelingslanden, is een prioritaire sector van de Belgische Technische Coöperatie. Er wordt in de eerste plaats beoogd arme bevolkingsgroepen toegang te verschaffen tot een kwalitatieve gezondheidszorg en dit tegen een zo laag mogelijke kostprijs.

Het recht op behoorlijke huisvesting

33. Er bestaat geen officiële nationale telling van het aantal thuis- en daklozen. In 2007 werden 10.316 personen begeleid in het kader van de hulp aan thuislozen via het algemeen welzijnswerk. Op federaal niveau werden een aantal maatregelen genomen om thuislozen makkelijker toegang te verschaffen tot huisvesting en tot hun sociale rechten:

- ♦ iedere thuisloze die zijn/haar intrek neemt in een woning die als hoofdverblijfplaats dient, kan éénmalig aanspraak maken op een installatiepremie;
- ♦ iedere thuisloze kan aanspraak maken op het integratie-inkomen voor alleenstaanden als deze in aanmerking komt voor een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie waarover werd onderhandeld met het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) en, zo mogelijk, met een sociale organisatie van buitenaf die steun en expertise verleent,
- ♦ de maximale duur waarin de federale staat een subsidieverhoging van 100% van het integratie-inkomen toekent, werd verlengd van een jaar naar twee jaar wanneer het integratie-inkomen bestemd is voor een begunstigde die niet langer een thuisloze is.

De federale overheid voerde daarnaast nog een aantal andere verbeteringen door zoals de toekenning van subsidies aan de OCMW's om tegemoet te komen aan de kosten voor *huurwaarborgen* en de wet houdende toewijzing van een opdracht aan de openbare centra voor maatschappelijk welzijn inzake de begeleiding en de financiële maatschappelijke steunverlening aan de meest hulpbehoevenden inzake energievoorziening. Elk gewest is verantwoordelijk voor de sociale huisvesting.

Het recht op sociale zekerheid

34. Het recht op sociale zekerheid is gewaarborgd door artikel 23 van de Belgische Grondwet. Er zijn voornamelijk drie sociale zekerheidsstelsels in België: die van de loontrekkenden, van de zelfstandigen en van de ambtenaren. Hoewel er een aantal verschillen zijn tussen deze drie stelsels, voorzien ze elk in de risicodekking zoals bedoeld in het door België bekrachtigde Verdrag 102 van de IAO betreffende de minimumnormen van de sociale zekerheid.

35. Daarnaast bekrachtigde België de Europese Code inzake sociale zekerheid van de Raad van Europa zoals gewijzigd door het Aanvullend Protocol, dat hogere normen oplegt.

36. De Commissie van deskundigen van de IAO meldde in haar laatste verslag dat de nationale wetgeving en de nationale praktijk nog steeds ten volle uitwerking geven aan alle bepalingen van dit verdrag. In zijn jongste opmerkingen over de toepassing van het VN-Verdrag inzake de economische, sociale en culturele rechten (2007) stelt het Toezichtscomité inzake economische, sociale en culturele rechten met tevredenheid vast

dat het sociale zekerheidsstelsel en het gezondheidsstelsel van de verdragsstaat zich onderscheiden door de goede kwaliteit, de volledigheid en de bijna universele dekking. Maar het kan nog altijd beter. Zo zette de regering zich de jongste jaren in voor een grotere bescherming van bepaalde bevolkingscategorieën zoals zelfstandigen, vrijwilligers, onthaalmoeders en kunstenaars. In het kader van de handhaving van de verworven rechten van de migranten, (meerbepaald inzake pensioenen) werden en moeten nog steeds inspanningen worden gedaan om het Belgische netwerk van bilaterale overeenkomsten inzake de sociale zekerheid uit te breiden.

Recht op werk

37. Het recht op werk is eveneens vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet. België past dit recht toe met inachtneming van de internationale overeenkomsten en het Europees recht. De federale overheid en de Gewesten voeren een offensief tewerkstellingsbeleid om de strijd met de werkloosheid aan te binden en de arbeidsdeelname te verhogen. In 2004 hebben de bevoegde autoriteiten een begeleidingsplan voor werklozen opgezet. Het tewerkstellingsbeleid ligt in de lijn met de werkgelegenheidsstrategie van de Europese Unie, één van de pijlers van de veelomvattende economische en sociale strategie van de Europese Unie « *Europa 2020* ».

38. In het najaar van 2008 stuitte het werkgelegenheidsbeleid op de gevolgen van de wereldwijde financiële crisis. De inspanningen van de autoriteiten waren vooral gericht op het behoud van de werkgelegenheid en op het begeleiden, steunen en heroriënteren van personen die ingevolge de economische problemen hun werk verloren. Door het demografische verloop, de mondialisering, de technologische evolutie en de noodzaak om de overgang te maken naar een milieubewuste en groene economie, zal er in de komende jaren nood zijn aan een groots opgevatte werkgelegenheidsstrategie. Deze is op haar beurt afhankelijk van een verbetering van het algehele macro-economisch klimaat en van de investeringen in duurzame ontwikkeling.

39. Het arbeidsrecht stoelt op de wetgeving en op een groot aantal collectieve arbeidsovereenkomsten waarover wordt onderhandeld op inter-professioneel niveau, op het niveau van de beroepssectoren en van de bedrijven. De wetgeving en de collectieve arbeidsovereenkomsten passen in een wettelijk vastgelegde normenhiërarchie. Een aantal sociale bemiddelaars zijn belast met het voorkomen en oplossen van arbeidsconflicten, zonder te raken aan de opdrachten van de rechtbanken en arbeidshoven die bevoegd zijn om zich uit te spreken over individuele arbeidsgeschillen. Naast de taak die ze bij de collectieve onderhandelingen vervullen, verstrekken de sociale partners binnen de federale en regionale adviesraden ook regelmatig advies aan de regering over vraagstukken die verband houden met arbeid, werkgelegenheid en sociale zekerheid en nemen ze deel aan het beheer van de instellingen van sociale zekerheid.

40. In hun extern sociaal beleid steunen de federale regering en de regeringen van de deelstaten op gedreven wijze de werkzaamheden van de Internationale Arbeidsorganisatie, voornamelijk met betrekking tot de internationale arbeidsnormen en tot de activiteiten ter bevordering van Waardig Werk, het Wereld Jobs Pact en de opvolging van de Verklaring van de IAO over sociale rechtvaardigheid voor een billijke mondialisering (2008). Voor de regering is het streven naar betere arbeids- en tewerkstellingsvoorwaarden wereldwijd, één van de zwaartepunten van haar beleid om de mondialisering te voorzien van een concrete sociale dimensie.

11) Eerbiediging van de mensenrechten in het kader van terrorismebestrijding

41. In 2003 nam België een wet betreffende terroristische misdrijven aan ^{xiii} om het kaderbesluit van de Europese Unie ^{xiii} om te zetten. In het strafwetboek werd een titel ingevoegd met als opschrift « Terroristische misdrijven ». In het kader van terrorismebestrijding werden er voorzorgsmaatregelen getroffen om schendingen van de mensenrechten te vermijden. Bijvoorbeeld, het parlement heeft een audit geleid om deze maatregelen te evalueren. Artikel 141ter van het strafwetboek behandelt uitdrukkelijk de eerbiediging van de fundamentele rechten in het kader van terrorismebestrijding.^{xiv} Bovendien bepaalt artikel 139 van het strafwetboek dat de organisaties met een politiek, vakorganisatorisch, menslievend, levensbeschouwelijk of godsdienstig oogmerk niet kunnen worden beschouwd als een terroristische groep.

42. De bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden zijn verankerd in de wet van 6 januari 2003.^{xv} De wet waarborgt de rechtszekerheid zowel voor de rechtzoekenden die het voorwerp zijn van deze methoden als voor de politieambtenaren die deze methoden moeten toepassen. Er is ook voorzien in een rechterlijke toetsing. De wet werd in 2005 gewijzigd met het oog op de aanstelling van onderzoeksrechters die gespecialiseerd zijn in terrorismebestrijding. De bepalingen over het verzamelen van gegevens door de inlichtingendiensten werden uitgebreid door de wet van 4 februari 2010^{xvi}. Deze wet bepaalt dat deze methoden en middelen ook in het kader van terrorismebestrijding toegelaten zijn en ze draagt op die manier bij tot een betere bescherming van de fundamentele rechten op dit gebied.

IV. Vooruitgang, best practices, moeilijkheden en verplichtingen

12) Asiel-, immigratie- en integratiebeleid

43. België hecht veel belang aan de eerbiediging van de rechten van asielzoekers en vreemdelingen evenals aan hun maatschappelijke integratie. Het vreemdelingenrecht stoelt niet alleen op de internationale en Europese normen maar in de eerste plaats ook op de wet van de 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. In 2007 heeft België een grondige hervorming van de asielprocedure doorgevoerd met als voornaamste doel – naast de omzetting van Europese richtlijnen - te komen tot een snellere en efficiëntere asielprocedure. België heeft, in het kader van deze omzetting, gekozen om de invoering van de subsidiaire beschermingsstatus via een eenheidsprocedure te laten verlopen, waarbij het onderzoek van de vluchtelingenstatus en subsidiaire beschermingsstatus gelijktijdig verloopt. Een andere ingrijpende hervorming was de afschaffing van de ontvankelijkheidsfase in de asielprocedure. De asielaanvragen op het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) kunnen rekenen op een individuele behandeling ten gronde. Bij dit onderzoek ten gronde wordt ook bijzondere aandacht geschonken aan kwetsbare groepen, via ondermeer de aanstelling van coördinatoren voor zowel de genderproblematiek als voor de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

44. De asielhervorming leverde een kwaliteitsvolle procedure op met sterke garanties voor bescherming. Dit werd ook erkend door enerzijds de Senaatscommissie Binnenlandse

Zaken ^{xvii} die de asielprocedure evalueerde, en anderzijds door het UNHCR ^{xviii}. Het voldoende snel kunnen reageren op de veranderende realiteiten op het terrein en het onder controle houden van de achterstand bij de behandeling van asielaanvragen blijven echter een uitdaging voor de asielinstanties. Het aantal asielaanvragen in België is na een stabilisatie in 2007 (8.315) en 2008 (8.921) terug in duidelijk stijgende lijn in 2009 (12.252).

45. De opvang van asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen is geregeld bij de wet van 12 januari 2007. De instantie die hiervoor bevoegd is, is het Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers (Fedasil), wat onder toezicht valt van de Staatssecretaris voor maatschappelijke integratie en armoedebestrijding. Het eerste beginsel van de wet van 12/1/2007 over de opvang van asielzoekers bestaat er in dat elke asielzoeker een menswaardig leven kan leiden. De wet voorziet dan ook in het verstrekken van materiële hulp gedurende de hele asielprocedure en in de evaluatie van de specifieke behoeften van de begunstigde van de opvang. Daarnaast omschrijft de wet wat wordt bedoeld met het recht op medische, psychologische, maatschappelijke begeleiding en juridische hulp. De wet garandeert ook de toegang tot diensten zoals tolkdiensten en opleidingen alsmede de toegang tot een programma voor vrijwillige terugkeer. Er wordt eveneens bijzondere aandacht besteed aan kwetsbare groepen zoals slachtoffers van foltering, ouderen, of niet-begeleide minderjarigen. Niet-begeleide minderjarigen worden eerst opgevangen in een van de twee observatie- en oriëntatiecentra die België heeft. Later worden ze dan doorverwezen naar een geschikte opvangstructuur.

46. Elke geïdentificeerde niet-begeleide minderjarige wordt toegewezen aan een voogd, die is aangesteld door het Ministerie van Justitie. De voogd vertegenwoordigt de niet-begeleide minderjarige bij alle rechtshandelingen. Hij/zij zorgt onder meer voor geschikte opvang en ziet erop toe dat de niet-begeleide minderjarige naar school kan gaan en medische zorgen en psychologische begeleiding krijgt. De voogd staat zijn/haar pupil ook terzijde in alle fasen van de procedure voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning, in het belang van het kind.

47. Sinds juli 2007 is de bezettingsgraad van de opvangcentra voor asielzoekers (minderjarigen en volwassenen) geleidelijk gestegen tot 102% in september 2010. Met de extra middelen die door de regering werden vrijgemaakt konden tussen sinds maart 2009 meer dan 3.500 plaatsen worden gecreëerd. De 19.500 opvangplaatsen die thans beschikbaar zijn, zijn evenwel niet toereikend om alle begunstigten van de wet van 12 januari 2007 op te vangen. In dit verband wordt dan ook overwogen de asielinstanties te versterken om de afhandelingsduur van de dossiers te bekorten.

48. Vreemdelingen die het voorwerp zijn van een verwijderingsmaatregel hebben de mogelijkheid om op eigen initiatief of via een programma voor vrijwillige terugkeer, terug te keren naar hun land van herkomst. De algemene inspectie van de politie moet toezicht houden op de uitvoering van de gedwongen terugkeer. Het betreft een volledig of een gedeeltelijk toezicht dat de volgende fasen kan behelzen: de fase voorafgaand aan de terugkeer, een fase voorafgaand aan het vertrek, de procedure die tijdens de vlucht wordt gevolgd, een transitfase en de fase van de aankomst en de opvang van verwijderde vreemdelingen in het land van terugkeer. Bovendien wordt momenteel ook gewerkt aan een systeem om gedwongen verwijderingen op te volgen.

49. Voor de vreemdelingen die illegaal in het land verblijven, is dringende medische hulp een fundamenteel recht ^{xix} evenals het recht op basisonderwijs voor kinderen zonder papieren ^{xx}. Elke minderjarige vreemdeling die illegaal met zijn ouders in ons land verblijft ontvangt dezelfde materiële steun als een asielzoeker als de ouders hun onderhoudsplicht niet kunnen nakomen ^{xxi}

50. Wanneer vreemdelingen het grondgebied niet op eigen initiatief verlaten of wanneer de vasthoudingsmaatregel noodzakelijk wordt geacht, worden ze in gesloten centra geplaatst of voor wat families betreft, in open woonunits^{xxii}. In overeenstemming met de wet bedraagt de duur van de vasthouding maximaal 5 maanden, of 8 maanden in geval van bedreiging van de openbare orde of de nationale veiligheid. De vasthouding in een gesloten centrum duurt zolang als strikt noodzakelijk is om te kunnen overgaan tot de verwijdering (identificatieprocedure, organisatie van de reis) naar een ander Europees land, naar het land van gewoonlijk verblijf of naar het land van herkomst. De beslissing tot vasthouding wordt genomen op basis van de specifieke situatie van de vreemdeling. Wanneer een vreemdeling wordt vastgehouden, wordt al het nodige gedaan met het oog op de voorbereiding van zijn terugkeer en wordt alles in het werk gesteld om ervoor te zorgen dat de vasthouding gebeurt in omstandigheden die beantwoorden aan de menselijke waardigheid. De vreemdeling die op een van voornoemde plaatsen wordt vastgehouden en klachten heeft over het regime en de regels die op hem van toepassing zijn, kan hiermee terecht bij de Klachtencommissie ^{xxiii}. De werking van deze Commissie werd aan een aantal evaluaties onderworpen ^{xxiv}. Rechtshulp kan worden verleend aan onderdanen van een derde land die in een gesloten centrum worden vastgehouden alsmede aan families die zijn ondergebracht in een woonunit^{xxv}.

51. Minderjarigen die vergezeld zijn van hun familie worden in principe niet vastgehouden in gesloten centra maar verblijven samen met hun familie in een woonunit^{xxvi} in afwachting van de toelating tot het grondgebied of van een verblijfsvergunning, of in afwachting van hun uitwijzing, hun vrijwillige terugkeer, hun overname door een andere lidstaat of hun verwijdering naar het land van herkomst of het land waarvoor ze een verblijfsvergunning hebben. Deze opvangcentra bieden een wooninfrastructuur die is toegesneden op de behoeften van de families. Alle familieleden mogen de woonunit verlaten zolang er een volwassen familielid permanent aanwezig is. Het recht op de eerbiediging van privéleven, familie- en gezinsleven is er gegarandeerd en de kinderen kunnen naar school gaan. Ondersteunende ambtenaren volgen de families, informeren hen over hun rechten en plichten, staan hen bij voor de wettelijke procedures, en indien nodig, bij de voorbereiding van hun terugkeer met inbegrip van een re-integratietraject in het derde land. Alleen wanneer de familieleden weigeren mee te werken aan de uitwijzing of de daadwerkelijke verwijdering, kunnen ze worden vastgehouden in een gesloten centrum.

52. Vreemdelingen die illegaal in het land verblijven, kunnen klacht indienen als slachtoffer van een misdrijf.. Het indienen van een klacht schorst de maatregelen van verwijdering van het grondgebied alsook de uitvoering ervan niet, maar de overhead kan geval per geval beslissen om de uitvoering ervan om de uitvoering ervan op te schorten, of niet te verwijderen

53. België hecht veel belang aan de integratie van immigranten en beoogt een interculturele samenleving waarin sprake is van sociale cohesie. In dit verband voeren de Gemeenschappen initiatieven uit om de sociale, economische, culturele en politieke

participatie van desbetreffende personen te bevorderen, ondermeer ondersteund door alfabetisering en begeleiding.

13) Rechten van het kind

1. Mechanismen voor de coördinatie van en het toezicht op de beleidsmaatregelen inzake de rechten van het kind

54. In België ressorteren de rechten van het kind zowel onder de bevoegdheden van de federale overheid als onder die van de deelgebieden. Deze overheden gaven (samen of los van elkaar) gestalte aan een aantal coördinatie- en rapportagemechanismen aan de hand waarvan de beleidsmaatregelen inzake de rechten van het kind kunnen worden onderzocht en opgevolgd. De beleidsmaatregelen worden gecoördineerd door de regeringen van de federale overheid en van gewesten en gemeenschappen.^{xxvii} Ze stellen op geregelde tijdstippen een verslag op waarin melding wordt gemaakt van de vooruitgang ter zake. De federale overheid en de overheden van de deelgebieden verzekeren niet alleen de opvolging van de beleidsmaatregelen^{xxviii} maar ze stellen ook actieplannen op waarin de politieke prioriteiten en initiatieven worden vastgelegd.^{xxix}

55. De Kinderrechtencommissaris bij het Vlaamse Parlement en *de Délégué général aux droits de l'enfant* van de Franse Gemeenschap zijn belast met het toezicht op de correcte toepassing van de wetgeving inzake de rechten van het kind. De nieuwe ombudsman van de Duitstalige Gemeenschap^{xxx} en de federale ombudsman^{xxxi} zijn ook, onder andere, verantwoordelijke voor deze taak en deze laatste kan ook in het kader van zijn opdracht te maken krijgen met klachten die een impact kunnen hebben op de rechten van het kind. Naast deze onafhankelijke lichamen, heeft België ook een Nationale Commissie voor de rechten van het kind opgericht om gevolg te geven aan de aanbevelingen van het VN-Comité voor de rechten van het kind. Door middel van deze Commissie wordt het toezicht op de uitvoering van het Verdrag inzake de rechten van het kind binnen de Belgische Staat nog verhoogd^{xxxii}.

2. Jeugdbescherming en jeugdbijstand

56. België heeft inspanningen gedaan om een jeugdrechtsysteem op te zetten dat gebaseerd is op bescherming en opvoeding. Een minderjarige die zich schuldig maakt aan "als inbreuk omschreven feit" verschijnt voor een jeugdrechtbank die is samengesteld uit gespecialiseerde rechters en die over een brede waaier aan specifieke maatregelen voor minderjarigen beschikt. De hervorming van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming van 2006^{xxxiii} maakte de wettelijke verankering mogelijk van een aantal in de praktijk reeds ontwikkelde alternatieven voor plaatsing.

In uitzonderlijke omstandigheden, wanneer de jongere op het tijdstip van de feiten 16 jaar is en de jeugdrechtbank een beschermende of opvoedende maatregel ongeschikt acht, kan de jeugdrechter zich onbevoegd verklaren. Een specifieke kamer binnen de jeugdrechtbank buigt zich dan over de zaak van deze minderjarige. In geval van veroordeling tot een gevangenisstraf of opsluiting zit de jongere zijn straf uit in een detentiecentrum voor minderjarigen.

57. De Gemeenschappen regelen elk bij decreet^{xxxiv} de materie die verband houdt met jeugdbijstand. Binnen elke gemeenschap worden mechanismen voor gespecialiseerde

bijstand opgezet om jongeren die in moeilijkheden of in gevaar verkeren, ter hulp te komen.^{xxxv} Bovendien zijn zij belast met de uitvoering van juridische bijstandsmaatregelen aan jongeren en aan minderjarigen die inbreuken hebben gepleegd. Zij stellen regels op voor de instellingen die deze jongeren begeleiden, instellingen die zij organiseren of subsidiëren.

3. Eerbiediging van de mening en participatie van het kind

58. Een specifieke bepaling in de Grondwet besteedt bijzondere aandacht aan het kind en erkent met name het recht op participatie van het kind in het nemen van beslissingen.^{xxxvi} De mening van het kind wordt meegewogen in het kader van gerechtelijke en administratieve procedures (meer bepaald op het gebied van adoptie, echtscheiding, niet-begeleide minderjarigen en voogdij) en bij het uitstippelen van het schoolbeleid en het (lokale) jeugdbeleid.

4. Gezondheid

59. Kinderen genieten nagenoeg een maximum gezondheidsverzekering. De jongste jaren is er ook een betere terugbetaling van de medische zorgen.^{xxxvii} Om de voeding en de fysieke activiteit van kinderen te verbeteren en het milieueffect op de gezondheid juist in te schatten en te verhelpen, werden twee actieplannen opgesteld.^{xxxviii} Wat de meer toegespitste beleidsmaatregelen betreft, wordt bijzondere aandacht besteed aan de strijd tegen tabak- en druggebruik, overmatig alcoholgebruik, zelfmoordpreventie, de bevordering van borstvoeding en gezonde voeding en beweging.

V. Belangrijke nationale prioriteiten, initiatieven en engagementen

14) Het penitentiair systeem en de modaliteiten van strafuitvoering

60. De Belgische overheid heeft zich verbonden om de omstandigheden in strafinrichtingen te verbeteren, o.a. door renovatie, alsook om de behandeling van personen die in aanmerking komen voor internering te verbeteren, waaronder de gedetineerden, o.a. door maatregelen te nemen zodat de preventieve detentie kan beperkt worden.

61. Opdat de detentieomstandigheden in de strafinstellingen zouden verbeteren, heeft de federale overheid een 'masterplan'^{xxxix} gelanceerd. Dit plan voorziet in de renovatie van bestaande infrastructuur en de verhoging van de capaciteit van de instellingen door uitbreiding van bestaande sites en het bouwen van nieuwe. Dit plan wordt uitgewerkt maar grote uitbreidingen maar structurele resultaten zullen pas zichtbaar zijn vanaf 2013. Daarom heeft de overheid eveneens besloten – als overgangmaatregel – om tijdeling penitentiaire instellingen te huren in Tilburg^{xl}, Nederland.^{xli}

62. De levensomstandigheden in de gevangenissen, alsook de orde en veiligheid en het disciplinaire regime worden beheerd door de basiswet van januari 2005 betreffende de administratie van penitentiaire instellingen alsook door het juridisch statuut van de gedetineerden.^{xlii} Deze wet voorziet ook in het recht voor gedetineerden om klacht in te dienen en in de regeling van geschillen door bemiddeling.^{xliii} Deze wet is heden slecht deels van kracht (voornamelijk de algemene principes en bepalingen inzake orde en

veiligheid). Dit betekent echter niet dat andere hoofdstukken dode letter blijven. Administratieve instructies werden immers overgemaakt aan de gevangenisdirecties waarin een aantal fundamentele basisrechten worden verzekerd, zoals het beperkt gebruik van het recht op verdediging bij disciplinaire acties, toegang tot herstelrechtelijke activiteiten en overlegorganen, hulp voor drugsverslaafden enz.

63. Het statuut van gedetineerden^{xiv} blijft een moeilijke zaak. In afwachting van de inwerkingtreding van de wet van 2007^{xv}, blijft de oude wet^{xvi} van kracht. Vele gedetineerden blijven in de gevangenis in plaats van in gespecialiseerde instellingen. Daarom is de ontwikkeling van het externe zorgcircuit een prioriteit. In afwachting daarvan zijn verzorgingsploegen ter plaatse in de gevangnissen. Dit laat tevens toe om te werken met een duidelijke scheiding tussen enerzijds zorgverstrekking^{xlvii} en expertise anderzijds^{xlviii}.

64. De Belgische autoriteiten investeren ook in alternatieve straffen om niet te moeten overgaan tot vrijheidsberoving. Er wordt voorzien in werkstraffen en de strafbemiddeling, alsook in andere vormen van vrijheidsberoving, zoals bijvoorbeeld de voorwaardelijke invrijheidsstelling, de beperkte detentie (semi-vrijheid) en het elektronische toezicht. Sinds 2006 wijdt de wet enerzijds een juridisch extern statuut aan veroordeelde personen inzake vrijheidsberoving^{xlix} en anderzijds, strafuitvoeringsrechtbanken^{li}. Deze beschikken over een multidisciplinaire samenstellingen en nemen beslissingen op basis van voorwaardelijke vrijheid, beperkte detentie of elektronisch toezicht voor straffen van meer dan 3 jaar. De Justitiehuisen, d.i. de Belgische instantie voor de probatie-diensten, verzekeren de juridische begeleiding en het toezicht op de alternatieve straffen, op vraag van de judiciele autoriteiten of administraties, om recidivisme te voorkomen.

15) Goede rechtsbedeling

65. Een goede rechtsbedeling is enkel mogelijk in een efficiënt systeem dat iedere burger in staat stelt zijn rechten te doen gelden via verschillende soorten instrumenten. België heeft hiertoe meerdere maatregelen getroffen in verband met de toegang tot justitie en tot juridische bijstand alsmede met betrekking tot een betere werking van de hoven en rechtbanken.

66. Het recht op juridische bijstand is in de Belgische Grondwet verankerd als een fundamenteel recht om een menswaardig leven te kunnen leiden.^{lii} Burgers kunnen onder bepaalde voorwaarden, kosteloos of gedeeltelijk kosteloos, juridische eerstelijnsbijstand (eerste juridisch advies) en bijstand van een advocaat en/of juridische bijstand (procedurekosten), krijgen.

67. De hervorming van het justitiële apparaat wordt voortgezet en er worden maatregelen getroffen met het oog op een meer efficiënte rechtsbedeling. Meerdere wetten en projecten werden uitgewerkt met het oog op het wegwerken van de gerechtelijke achterstand. Zo werd de strafprocedure ten aanzien van de burgerlijke partijstelling vereenvoudigd^{liii}, een kalender voor de rechtspleging^{liiv} vastgesteld en de geleidelijke informatisering van justitie en de rechtsgang^{lii} ingezet. Momenteel wordt er gewerkt aan een instrument om de werkomvang te meten zodat geëvalueerd kan worden hoeveel personeelsleden in de hoven en rechtbanken nodig zijn.

16) De strijd tegen racisme, extremisme, antisemitisme en xenofobie

68. België kent sinds 1981 een breed wetgevend kader ter bestrijding van racisme en xenofobie. De Wet tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden^{lv} bestraft het aanzetten tot haat en geweld en verbiedt discriminatie op grond van nationaliteit, een zogenaamd ras, huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming. Ze richt zich eveneens tegen groepen en verenigingen die duidelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie in openbare omstandigheden verkondigen. Daarnaast bestraft de Wet van 23 maart 1995 het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd. Tot slot bestaan andere wetgevende en reglementaire maatregelen op regionaal niveau ter bestrijding van raciale discriminatie en/of ter bevordering van integratie en de maatschappelijke samenhang.

69. België neemt ook op Europees en internationaal niveau initiatieven in de strijd tegen racisme, antisemitisme en xenofobie. Zo levert België rapporten aan de Europese Commissie tegen racisme en onverdraagzaamheid en is het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (zie verder) het nationaal aanspreekpunt voor het 'RAXEN'-netwerk waarbij het statistische gegevens over racisme in België levert aan het Europees Agentschap voor fundamentele rechten. In het kader van de Durban Wereldconferentie stelde het Centrum voor gelijkheid van kansen een ontwerp van Nationaal Actieplan op ter bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid.

70. Het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding is een autonome openbare dienst die de wettelijke opdracht kreeg om racisme en raciale discriminatie te bestrijden aan de hand van drie belangrijke taken: het behandelen van meldingen (slachtofferbegeleiding), het formuleren van adviezen en aanbevelingen voor het beleid, en het geven van vorming en informatie aan diverse doelgroepen (politie, sociale partners, jongeren, werkgevers). Binnen de schoot van het Centrum werd in 2004 een Waakzaamheidscomité opgericht naar aanleiding van een stijgend aantal antisemitische incidenten. Het comité is belast met het in kaart brengen en het bestrijden van antisemitisme.

71. Het recht op gelijke behandeling strekt zich uit tot alle maatschappelijke domeinen zoals consumentenrecht, horeca, financiële diensten, politieoptreden, tewerkstelling, huisvesting. Discriminatie op de arbeidsmarkt vormt het merendeel van de meldingen op het Centrum. Een ander belangrijk deel betreft discriminatie in het onderwijs, met name de toelating en deelname van leerlingen en het al dan niet stellen van kledijvoorschriften.

72. Ondanks alle inspanningen en maatregelen, zijn er in België verschillende racistische organisaties actief (onder andere extreemrechtse groeperingen) die in toenemende mate verantwoordelijk zijn voor geweldplegingen gericht tegen etnische minderheden. Het internet wordt ook de laatste jaren door extreemrechtse groeperingen gebruikt voor racistische uitlatingen. Deze handelingen worden vervolgd op bases van bovengenoemde normen.

17) Gelijkheid van mannen en vrouwen, discriminatie op grond van geslacht en geweld tegen vrouwen

73. In België maken de verschillende overheden elk op hun bevoegdheidsniveau wetgeving inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen. Sinds februari 2002 is het beginsel van gendergelijkheid uitdrukkelijk in de Belgische Grondwet verankerd. Dit beginsel is voor de respectieve wetgevers de werkbasis voor specifieke maatregelen die voor vrouwen en mannen de gelijke uitoefening van rechten en vrijheden waarborgt alsook de gelijke toegang van vrouwen en mannen tot verkiesbare en openbare mandaten. Sinds 2002 zijn bij wet en decreet quota ingevoerd die de paritaire samenstelling van de kieslijsten verplicht maken en bepalen dat de eerste twee kandidaten van elke lijst tot een verschillend geslacht moeten behoren. Ten gevolge daarvan hebben vrouwen een groter aandeel in de politieke besluitvorming verworven. Voor bestuurs- en adviesorganen moet doorgaans de regel van de 1/3-2/3-samenstelling ook worden gehanteerd.

74. De institutionele mechanismen die worden ingezet in de strijd tegen discriminatie op grond van gender en voor de bevordering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen werden aanzienlijk versterkt. Eind 2002 werd op federaal niveau het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen opgericht. Het heeft als opdracht te waken over de gendergelijkheid. Sinds juli 2008 zijn er in 12 steden van het Vlaamse Gewest alsook in Brussel één klachtenbureaus aangaande discriminatie ingericht. Het Instituut voor de gelijkheid van mannen en vrouwen sloot protocollen met het Waalse Gewest en de Franse gemeenschap om ook in Wallonië een soortgelijk netwerk uit te bouwen. De Waalse regering richtte in 2003 de *Conseil de l'égalité entre hommes et femmes* op die een adviserende rol kreeg toebedeeld. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opende in 2001 een anti-discriminatieloket voor werkzoekenden en werkgevers.

75. In 2007 en 2008 werd op alle beleidsniveaus een duurzame hervorming van de wetgeving doorgevoerd in het licht van de strijd tegen de verschillende vormen van discriminatie en dit ter verbetering van de bescherming van personen^{viii}. Aan discriminatie op grond van geslacht, met inbegrip van discriminatie om reden van zwangerschap, moederschap, bevalling en geslachtswijziging, zijn op civiel- en strafrechtelijk gebied sancties verbonden.

76. Er werden heel wat veelbelovende instrumenten ontwikkeld om de strijd tegen het geweld in het beleid en de verschillende actiegebieden te institutionaliseren. Zo heeft het Nationaal Actieplan Partnergeweld 2010-2014 tot doel partnergeweld, genitale verminking, eerge relateerde geweld en gedwongen huwelijken aan te pakken. Het ontwerpplan is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen het federaal en het deelstatenniveau. Het geeft vorm aan honderden concrete maatregelen die getuigen van een multidisciplinaire aanpak vanuit een reeks strategische doelstellingen zoals: ontwikkelen van kennis en verbeteren van inzicht, informeren en sensibiliseren, preventie

en opsporen van geweld, hulp aan slachtoffers en opvolging van daders, aangepaste politionele en gerechtelijke aanpak. Het ontwerpplan integreert het reeds goedgekeurde actieplan van de Franstalige gemeenschap en het Waals gewest. Het ontwerp van nationaal actieplan is door de huidige regeringssituatie nog niet officieel goedgekeurd. Binnen het Instituut voor de Gelijkheid van Mannen en Vrouwen is er een steunpunt opgericht dat zorgt voor de opvolging van het Nationaal Actieplan Partnergeweld.

77. Sinds 2001, voorziet de Belgische wet ook in sancties om de praktijk, het faciliteren of bevorderen van elke vorm van genitale verminking, met of zonder instemming van de betrokken persoon, met een gevangenisstraf van drie tot vijf jaar. In 2007 werd in België een wet aangenomen ^{lviii} ter bestrijding van gedwongen huwelijken. Tevens wordt er sinds 2006 een jaarlijks verslag gemaakt over de loonkloof tussen mannen en vrouwen. Deze kennis dient ter ondersteuning van de ontwikkeling van passende maatregelen door de overheid. Dankzij deze maatregelen, is België opgeklommen van de 33^e naar de 14^e plaats in 2010 in de Global Gender Gap Index ^{lix}.

18) Mensenhandel en mensensmokkel

78. In overeenstemming met verschillende internationale aanbevelingen heeft de Belgische regering in juli 2008 een actieplan voor de strijd tegen de mensenhandel aangenomen. Dit actieplan omvat maatregelen voor de preventie en de bestrijding van mensenhandel, en voor de bescherming van de slachtoffers van mensenhandel. België is tevens verdragspartij bij de Conventie van Palermo en het bijhorende protocol, wat het internationaal referentie-instrument is over deze materie.

79. De wet van 15 december 1980 op de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen ^{lx} voorzien in een bescherming voor de slachtoffers van mensenhandel of van bepaalde vormen van mensensmokkel, alsook in specifieke bepalingen voor niet-begeleide minderjarigen. De omzendbrief van 26 september 2008 ^{lxi} inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel heeft ten doel te wijzen op bepaalde wettelijke verplichtingen van de verschillende interventiediensten en de eerstelijnsactoren te sensibiliseren voor de specifieke maatregelen die gelden voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. De belangrijkste doelstelling van deze nieuwe omzendbrief is het bepalen van de manier waarop de (potentiële) slachtoffers van mensenhandel kunnen worden geholpen en begeleid, en tevens het bepalen van de nadere regels die moeten worden nageleefd opdat zij de status van slachtoffer kunnen krijgen.

80. Om deze doelstelling te bereiken wordt in de omzendbrief duidelijk de rol aangegeven die elk van de bovengenoemde diensten moet spelen in de loop van de verschillende stadia van de procedure (politie- en inspectiediensten, Dienst Vreemdelingenzaken, gespecialiseerde en erkende opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel,

magistraten van het Openbaar Ministerie bij de parketten en de auditoraten). De bepalingen van de omzendbrief hebben vooral betrekking op het opsporen van het slachtoffer, de verdere doorverwijzing naar een opvangcentrum voor slachtoffers, de opvang, de begeleiding en de bijstand die het slachtoffer in een dergelijk centrum kan genieten, evenals op de verschillende stadia van het (wel of niet) verlenen van de status van slachtoffer (reflectieperiode, verloop van de procedure, administratieve verblijfssituatie van het slachtoffer). Voor de niet-begeleide minderjarige slachtoffers zijn er extra specifieke maatregelen genomen, rekening houdend met hun bijzondere situatie en hun kwetsbaarheid^{lxiii}. De omzendbrief is op het moment geëvalueerd om uit te maken of nieuwe maatregelen noodzakelijk zijn dan wel of het nodig is de inhoud verder uit te werken. Een Task Force ‘alleenreizende minderjarigen’ heeft actiemogelijkheden onderzocht om de risico’s van onder meer mensenhandel bij alleenreizende minderjarigen te beperken en heeft een cartografie ontwikkeld om de samenwerking tussen de verschillende overheden bevoegd voor dit onderwerp te verbeteren.

81. De werkgroep ‘*sensibilisering*’, die door de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel ^{lxiii} werd opgericht, ontwikkelt initiatieven voor informatie en sensibilisering inzake mensenhandel (bv. flyer voor de ambassades; lopende informatieprojecten in de medische wereld). De algemene doelstelling van deze groep is de aandacht van de verschillende instellingen te vestigen op het belang van een personeelsopleiding die op deze specifieke problematiek is toegespitst zodat de slachtoffers het statuut kunnen genieten en in een gepecialiseerd opvangcentrum terecht kunnen en zodat ze informatie krijgen over de nieuwe wetgeving (^{lxiv}), alsook de toepassing te signaleren van voornoemde omzendbrief van 26 september 2008.

19) Discriminatie op basis van seksuele geaardheid of gender identiteit

82. België heeft op wetgevend gebied een belangrijke vooruitgang geboekt inzake de bestrijding van discriminatie op grond van geslacht, genderidentiteit en seksuele geaardheid. Dit gebeurde met name door de goedkeuring van twee antidiscriminatiewetten in mei 2007, alsook door de totstandkoming van de wet van 25 februari 2003. Door de wetten van 13 februari 2003 en van 18 mei 2006 werden respectievelijk het huwelijk en de adoptie opengesteld voor personen van hetzelfde geslacht. De wet van 10 mei 2007 betreffende de transseksualiteit ^{lxv} bepaalt het recht om de verandering van voornaam en geslacht officieel te laten registreren en vereenvoudigt ook de formaliteiten hiervoor.

83. België steunt bovendien de inspanningen voor de bevordering en de bescherming van rechten van homoseksuele, biseksuele en transseksuele individuen op Europees en internationaal niveau. Sinds meerdere jaren volgt ons land nauwgezet de werkzaamheden in verband met het nieuwe voorstel van richtlijn over ‘goederen en diensten’ van de Raad van Ministers van de Europese Unie. In maart 2010 werkte het ook mee aan de uitwerking en de goedkeuring van aanbevelingen van de Raad van Europa over maatregelen ter bestrijding van discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit. Voorts steunde het in december 2008 de Verklaring van de Algemene Vergadering van de VN over hetzelfde onderwerp.

84. Twee openbare instellingen zijn bevoegd voor de behandeling van gevallen van discriminatie : het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (problematiek

van transgender en transseksuele personen) en het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding (problematiek van lesbiennes, homo's en biseksuele).

85. Aan de hand van deze informatie kan men geneigd zijn te denken dat de seksuele geaardheid en gender identiteit in de Belgische samenleving geen aanleiding meer geeft tot een verschillende behandeling. Helaas ontvangen het Instituut en het Centrum nog steeds talrijke meldingen van discriminatie op grond van geslacht en seksuele geaardheid waarvan het aantal meldingen overigens maar een deel van de werkelijkheid belichaamt. Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transseksuelen hebben anderzijds een wijdvertakt verenigingsnetwerk uitgebouwd dat door de overheden wordt ondersteund. Deze verenigingen verstrekken vooral informatie, doen aan sensibilisering en verlenen psychosociale bijstand. Sommige zijn ook een contactpunt in de bestrijding van discriminatie.

20) Rechten van personen met een handicap

86. België heeft het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en het facultatief protocol geratificeerd op 2 juli 2009, en maakt in de eerste plaats werk van het follow-upmechanisme (artikel 33) dat dient ter ondersteuning van de rapportering maar ook van de dagelijkse toepassing van het Verdrag. Ons land werkt daarvoor nauw samen met personen met een handicap en hun vertegenwoordigers. In de praktijk zou dit mechanisme moeten dienen ter ondersteuning van een breed en samenhangend beleid dat de eerbiediging van de rechten van de mens van personen met een handicap ten goede komt.

87. De wet van 10 mei 2007 (ter vervanging van de wet van 25 februari 2003) ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, stelt direct of indirecte discriminatie om reden van een handicap op alle gebieden strafbaar. Hieronder valt ook het ontbreken van redelijke aanpassingen. Het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding behandelt klachten van personen met een handicap (289 dossiers in 2009). 40% van de klachten gaat over goederen en diensten (vervoer, openbare diensten, vrijetijdsaccomodatatie, huisvesting) en 30% gaat over tewerkstelling. Ook op gemeenschaps en gewest niveaus bestaat er anti-discriminatie wetgeving.

88. Over de federale en deelstatelijke bevoegdheidsverdeling inzake personen met een handicap heen, gaan sinds een tiental jaren de politieke bezorgdheden en wetgevende initiatieven unaniem in de richting van inclusie van personen met een handicap in de gewone maatschappij en een grotere aandacht voor hun behoeften in een aantal gebieden van het dagelijks leven (mainstreaming van de handicap of handistreaming genoemd).

89. Onder de noemer van gelijke kansen maar tevens met een focus op de specifieke behoeften van personen met een handicap, gaat de aandacht in het bijzonder naar de toegankelijkheid van de bebouwde omgeving en vervoermiddelen, informatie- en communicatietechnologieën (verplichte normalisering), de tewerkstelling van personen met een handicap (activering en strijd tegen werkloosheid, uitwerken van tewerkstellingsondersteuningsmaatregelen) maar ook naar ondersteuning van leerlingen met functiebeperkingen (en dit, niet alleen het bijzonder onderwijs maar sinds kort ook in het regulier onderwijs, inclusief het hoger onderwijs).

90. Het valt te betreuren dat op bepaalde niveaus het medische aspect van een handicap soms nog centraal staat en dat de implementatie van het beleid en een echte visie ontbreekt. De overheden proberen nochtans personen met een handicap nog beter in het reflectie- en besluitvormingsproces daarin te betrekken. Een reeks reflexies en studies worden hier omtrent uitgevoerd. Zo wordt er nagedacht om meer rekening te houden met de begrippen van de door de WHO opgestelde Internationale Classificatie van het menselijk functioneren (ICF) voor de definitie van handicap en bij het bepalen van de functioneringsbeperkingen.

21) Armoedebestrijding

91. In ons land dat één van de rijkste van de wereld is, leeft 15,2%^{lxvi} van de bevolking onder de armoedegrens. In 2008 nam België een federaal armoedebestrijdingsplan aan dat 59 specifieke maatregelen bevat inzake inkomen, tewerkstelling, gezondheid, huisvesting, toegang tot energie en openbare diensten. Samen met dit plan werd een nieuw werkinstrument in het leven geroepen: de interfederale armoedebaarometer die erop gericht is de armoede in België meer onder de aandacht te brengen. Hij stoelt op 15 indicatoren die de ontwikkeling van de armoede in België meten en het mogelijk maken meer gerichte maatregelen te treffen.

92. Zoals alle andere lidstaten van de Europese Unie beschikt België over een Nationaal Actieplan Sociale Integratie. Aangezien er de afgelopen jaren in België geen significante daling van de armoede kon worden vastgesteld, werden in het plan 2008-2010 de kerndoelstellingen van het eerdere plan van 2006 verder nagestreefd:

- activering en diversiteit : meer mensen uit risicogroepen aan het werk;
- een goede en betaalbare woning voor iedereen ;
- bestrijding van kinderarmoede : de cirkel van armoede doorbreken.

93. Er is ook in België een speciale instantie die de taak heeft de armoede in het land onder de invalshoek van de mensenrechten te analyseren, namelijk het Steunpunt tot bestrijding van armoede bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Het neemt deze taak waar in overleg met onder meer de armoedeverenigingen, sociale partners en overheden.

94. Voor 2010, het Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, heeft België drie prioriteiten bepaald:

- armoede van kinderen en hun gezin ;
- minimuminkomen en huisvesting ;
- dakloosheid en huisvesting.

22) Internationaal engagement van België voor de mensenrechten

95. België meent niet enkel dat de eerbiediging van de mensenrechten van primordiaal belang is, maar dat tevens de vrede, veiligheid en ontwikkeling van alle landen ermee gediend is. Daarom wil het meewerken aan de versterking van het systeem van de Verenigde Naties en van andere organisaties die deze doelstellingen helpen verwezenlijken. Dat België een zetel heeft in de Mensenrechtenraad bewijst dat het de wereldwijde bevordering en bescherming van de mensenrechten hoog in het vaandel draagt. Via de vrijwillige inzet van België met het oog op het lidmaatschap van dit orgaan,

heeft het een actieve bijdrage geleverd aan de werkzaamheden van de Raad. België heeft de werking en efficiëntie ervan helpen verbeteren, de betrokkenheid van de civiele samenleving verzekert en het universeel karakter van de mensenrechten bevordert.

96. De strijd tegen alle vormen van discriminatie, in het bijzonder racisme, is voor België een prioriteit. Dit wordt aangetoond door het werk dat werd geleverd voor de Conferentie van Durban en haar toetsingsconferentie, alsmede door de presentatie van een tweejaarlijkse resolutie met betrekking tot het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie bij de Algemene Vergadering van de VN. Ons land toont zich ook een groot pleitbezorger van de verdediging van alle mensenrechten. Zo heeft België bijvoorbeeld meegeschreven aan het facultatief Protocol inzake economische, sociale en culturele rechten en zij zal alles in het werk stellen om dit zo snel mogelijk te ratificeren.

97. België ondersteunt het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Rechten van de mens, o.a. door financiële steun en hecht een groot belang aan de onafhankelijk ervan. De rechten van vrouwen en kinderen krijgen tevens meer aandacht. Hiervan getuigen de goedkeuring van het Nationaal actieplan waarmee wordt gezorgd voor de implementatie van Veiligheidsraadresolutie 1325 (Vrouwen, Vrede en Veiligheid), de financiering van projecten die te maken hebben met de strijd tegen seksueel geweld alsook de verviervoudiging sinds 2009 van de financiële steun voor UNICEF. Tot slot heeft de Belgische regering zich ook ten doel gesteld de norm van 0,7 % van het BNP voor ontwikkelingssamenwerking te halen op de begroting en werd in 2009 een budget goedgekeurd dat moet toelaten om dit te bereiken. Ten slotte wordt er prioritair belang gehecht aan de volledige realisatie van de Millenniumontwikkelingsdoelstellingen.

ⁱ Nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische origine, seksuele geaardheid, burgerlijke stand, geboorte, vermogen, leeftijd, religieuze of filosofische overtuiging, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, handicap, politieke overtuiging, fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst.

ⁱⁱ Wet houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord houdende oprichting van een Nationale Commissie voor de rechten van het kind, gesloten te Brussel op 19 september 2005, tussen de Staat, de Vlaamse Gemeenschap, het Vlaams Gewest, de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest, de Duitstalige Gemeenschap, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie. (B.S. 10 november 2006).

ⁱⁱⁱ (Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (7/08/1975), Internationaal Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke Rechten (21/04/1983) en de facultatieve protocollen erbij (17/05/1994 en 08/12/1998), het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (21/04/1983), het Verdrag inzake de Uitbanning van alle vormen van Discriminatie tegen Vrouwen (10/07/1985) en het Facultatief Protocol erbij (17/06/2004), het Verdrag inzake foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (25/06/1999), het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (16/12/1991) en de twee facultatieve protocollen erbij (06/05/2002 17/03/2006), het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (02/07/2009) en het facultatief Protocol erbij (02/07/2009) , de 4

Verdragen van Genève van 1949 (03/09/1952 en de 2 aanvullende Protocollen (20/05/1986), het Internationaal Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (22/07/1953), het Verdrag inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide (05/09/1951), het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (28/06/2000))

^{iv} <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs54.htm> en <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/hrcs100.htm>

^v (Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (14/06/1955) en de vele aanvullende Protocollen bij dit Verdrag, het herziene Europees Sociaal Handvest (02/03/2004) en het Europees verdrag ter voorkoming van foltering (23/07/1991)

^{vi} Strafwetboek [Art. 417ter](#). Hij die een persoon aan foltering onderwerpt, wordt gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar. Het misdrijf bedoeld in het eerste lid wordt gestraft met opsluiting van vijftien jaar tot twintig jaar als het is gepleegd door een openbaar officier of ambtenaar, drager of agent van de openbare macht die handelt naar aanleiding van de uitoefening van zijn bediening. (B.S., 1 december 2006).

^{vii} Organieke wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten (B.S. 26/07/1991)

^{viii} Koninklijk besluit van 4 april 2003 tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen.

^{ix} Gegevens van de OESO.

^x Binnen en buiten de verpleeginrichtingen.

^{xi} Een voorbeeld hiervan is de federale bemiddelingsdienst 'rechten van de patiënt', opgericht bij wet (22/08/2002) over de rechten van de patiënt.

^{xii} B.S., 29 december 2003.

^{xiii} Kaderbesluit van de Raad van 13 juni 2003 inzake terrorismebestrijding (2002/475/JBZ).

^{xiv} « *Geen enkele bepaling uit deze titel kan worden gelezen in die zin dat zij een beperking of een belemmering beoogt van rechten of fundamentele vrijheden, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering, vereniging of meningsuiting, waaronder het recht om, voor de verdediging van de eigen belangen, samen met anderen vakbonden op te richten dan wel zich daarbij aan te sluiten, evenals het daarmee samenhangende recht van betoging, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden* ».

^{xv} Wet van 6 januari 2003 betreffende de bijzondere opsporingsmethoden en enige andere onderzoeksmethoden (B.S. 12 mei 2003).

^{xvi} B.S. 10 maart 2010

^{xvii} <http://www.senate.be/www/webdriver?MItabObj=pdf&MIcolObj=pdf&MInamObj=pdfid&MItypeObj=application/pdf&MIvalObj=67111492>.

^{xviii} Zie het rapport: 'Improving Asylum Procedures: Comparative Analysis and Recommendations for Law and Practice' (maart 2010); <http://www.unhcr.org/4bab6fb56.html>

^{xix} Art. 57§2, wet op de OCMW's van 8 juli 1976

^{xx} Art. 24 van de grondwet

^{xxi} Koninklijk Besluit van 24 juni 2004, B.S. van 01/07/2007, gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 1 juli 2006, B.S. van 03/08/2006.

^{xxii} Art. 74/8, §§1er en 2 van de wet 15 december 1980

^{xxiii} Commissie op basis van art. 130, KB 2 augustus 2002 en het ministerieel arrest van 23 januari 2009, dat de procedure en werkingsregels bepaalt van deze commissie en het permanente secretariaat, gewijzigd door het ministerieel arrest van 30 juni 2009.

^{xxiv} Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, « De Klachtencommissie als verantwoordelijke instantie voor de behandeling van de klachten van de gedetineerden in de gesloten centra (2004-2007) - Analyse en evaluatie van een ontoreikende maatregel (up to date juni 2010), te raadplegen op www.diversiteit.be.

^{xxv} In overeenstemming met artikelen 508/1 en volgende van het gerechtelijk wetboek

^{xxvi} Art. 74/8, §2 van de wet van 15 december 1980 en het KB van 14 mei 2009, gewijzigd door de wet van 15 September 2006, over de toegang tot het territorium, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen

^{xxvii} Op het niveau van de deelgebieden worden de beleidsmaatregelen inzake de rechten van het kind op politiek gebied gecoördineerd door de Vlaamse minister van Jeugd, die binnen de Vlaamse Regering bevoegd is voor de coördinatie van de rechten van het kind en op administratief gebied, door het *Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse* van de Franse Gemeenschap en door het Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen van de Vlaamse overheid.

^{xxviii} In Vlaanderen moet bij elk ontwerpdecreet dat de Vlaamse Regering in het Vlaams Parlement wenst in te dienen en dat het belang van personen jonger dan 25 jaar rechtstreeks raakt, een “kind en jongere-effectrapport” worden opgemaakt.

^{xxix} Het Nationaal Actieplan voor kinderen (2005-2012), het Vlaamse Actieplan Kinderrechten (2004), het Vlaamse Jeugdbeleidsplan van de Vlaamse regering (2002-2005, 2006-2009, 2010-2014), het *Plan d’action triennal relatif aux droits de l’enfant* van de regering aan het parlement van de Franse Gemeenschap en het Federale Actieplan als tweede deel van het jaarlijks federaal verslag over de toepassing van het Verdrag inzake de rechten van het kind.

^{xxx} Decreet van 26 mei 2009 tot instelling van het ambt van ombudsman voor de Duitstalige Gemeenschap.

^{xxxi} Zie: « Nationale mechanismen voor de bescherming van de rechten van de mens ».

^{xxxii} Samenwerkingsakkoord tussen de Staat, de Vlaamse Gemeenschap, het Vlaams Gewest, de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest, de Duitstalige Gemeenschap, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie inzake de oprichting van een Nationale Commissie voor de rechten van het kind, van 19 september 2005 (B.S. 10 november 2006).

^{xxxiii} Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, gewijzigd bij de wet van 15 mei 2006 (B.S. 2 juni 2006) en bij de wet van 13 juni 2006 (B.S. 19 juli 2006).

^{xxxiv} Het decreet van 4 maart 1991 betreffende de jeugdbijstand van de Franse Gemeenschap, het decreet van 7 maart 2008 betreffende de bijzondere jeugdbijstand van de Vlaamse overheid, het decreet van 19 mei 2008 betreffende de jeugdbijstand en de uitvoering van maatregelen voor jeugdbijstand van de Duitstalige Gemeenschap en de ordonnantie van 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

^{xxxv} Zie internetsites: <http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/> (Franse Gemeenschap) ;

<http://wvg.vlaanderen.be/jeugdhulp/> (Vlaamse overheid) ; <http://www.dglive.be> (Duitstalige Gemeenschap).

^{xxxvi} Art. 22 bis : « *Elk kind heeft recht op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit. Elk kind heeft het recht zijn mening te uiten in alle aangelegenheden die het aangaan; met die mening wordt rekening gehouden in overeenstemming met zijn leeftijd en zijn onderscheidingsvermogen .Elk kind heeft recht op maatregelen en diensten die zijn ontwikkeling bevorderen. Het belang van het kind is de eerste overweging bij elke beslissing die het kind aangaat. De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen deze rechten van het kind. »*

^{xxxvii} Tandheelkundige zorgen, brilglazen, logopedische behandeling, kinder- en jongerenpsychiatrie, de reisonkosten voor de ouders van kinderen die aan kanker lijden, enz..

^{xxxviii} Nationaal voedings- en gezondheidsplan (2006-2010)

^{xxxix} In toepassing van het regeerakkoord hechtte de regering haar goedkeuring aan het « Masterplan 2008-2012 voor een gevangenisinfrastructuur in humane omstandigheden ». (Ministerraad van 18 april 2008, van 19 december 2008 en van 12 maart 2010)

^{xl} 500 plaatsen in 2010 en meer dan 150 plaatsen in 2011

^{xli} Ministerraad van 30 oktober 2009

^{xlii} Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden (B.S. 1 februari 2005).

^{xliii} Hoewel titel VIII van de basiswet betreffende de klachtendiensten nog niet in werking is getreden, kan moeilijk worden beweerd dat de gedetineerden vandaag de dag geen enkel middel hebben om klacht in te dienen.

Zo kan de gedetineerde zich in de eerste plaats wenden tot het Comité van Toezicht dat optreedt als bemiddelaar tussen de gedetineerde en de directie van de strafinrichting. Het Comité van Toezicht heeft het recht en de plicht mogelijke disfuncties aan de Minister van Justitie te melden. Daarnaast kan de gedetineerde zich ook wenden tot het College van Federale Ombudsmannen wiens werk er voor een deel in bestaat klachten en problemen van gedetineerden te behandelen.

De gedetineerde kan te allen tijde een schrijven onder gesloten omslag richten aan de directie van de strafinrichting, de wetgevende, politieke en gerechtelijke overheden van het Koninkrijk. Ten slotte kan hij zich ook wenden tot de rechter van de gerechtelijke orde (met inbegrip van een kort geding) wanneer zijn persoonlijke rechten zijn geschonden of tot de Raad van Staat (hoogste administratieve rechtscollege) indien de administratie zich

---

niet heeft gehouden aan haar verplichtingen (bijvoorbeeld in het geval van disciplinaire zaken)..

^{xliiv} Personen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd maar die omwille van een geestesstoornis hun daden niet meer onder controle kunnen houden.

^{xlv} Wet van 21 april 2007 betreffende de internering van personen met een geestesstoornis (B.S. 13 juli 2007).

^{xlvi} Wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele misdrijven, die in de plaats kwam van de wet van 9 april 1930. (B.S. 17 juli 1964).

^{xlvii} Bijvoorbeeld: psychologen, ergotherapeuten, enz

^{xlviii} Psychosociale diensten die adviezen overmaken aan de beslissingsinstanties

^{xlix} Onder externe rechtspositie van de gedetineerden dient te worden verstaan de «*extra-muros*» aspecten van de detentie, oftewel de aspecten die verbonden zijn aan het verlaten van de gevangenis.

^l Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het kader van de strafuitvoeringsmodaliteiten (B.S. 15 juni 2006)

^{li} Wet van 17 mei 2006 die de strafuitvoeringsrechtbanken opricht (B.S., 15 juni 2006).

^{lii} Artikel 23 lid 2 van de Belgische Grondwet.

^{liii} Wet van 13 april 2005 tot wijziging van diverse wettelijke bepalingen met betrekking tot het strafrecht en de strafrechtspleging teneinde de gerechtelijke achterstand weg te werken (B.S. 3 mei 2005).

^{liv} Wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand (B.S. 12 juni 2007).

^{lv} Cheops-plan.

^{lvi} Zoals laatst gewijzigd op 10 mei 2007

^{lvii} Bijvoorbeeld: de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen, het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkheidskansen- en gelijkebehandelingsbeleid, decreet van de Franse Gemeenschap van 19 mei 2004 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling en het decreet van de Duitstalige Gemeenschap van 17 mei 2004 betreffende de garantie van een gelijke behandeling op de arbeidsmarkt.

^{lviii} Wet van 25 april 2007 tot invoeging van een artikel 391sexies in het Strafwetboek en tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de strafbaarstelling en het uitbreiden van de middelen tot nietigverklaring van het gedwongen huwelijk, bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 15 juni 2007

^{lix} Website van het World Economic Forum :

<http://www.weforum.org/en/Communities/Women%20Leaders%20and%20Gender%20Parity/GenderGapNetwork/index.htm>

^{lx} Artikelen 61/2 tot 61/5 toegevoegd door de wet van 15 september 2006 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 op de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

^{lxi} Deze omzendbrief vervangt de omzendbrief van 1 juli 1994 betreffende de afgifte van verblijfstitels en van werkvergunningen (arbeidskaart) aan vreemdelingen die het slachtoffer zijn van mensenhandel, en de richtlijnen van 13 januari 1997 voor de Dienst Vreemdelingenzaken, de parketten, de politiediensten, de inspectiediensten voor de sociale wetten en de sociale inspectie, met betrekking tot hulpverlening bij mensenhandel, gewijzigd door de richtlijnen van 17 april 2003.

^{lxii} Onder meer speciale maatregelen inzake opsporing, opvang, identificatie, vertegenwoordiging door een voogd, enz.

^{lxiii} Artikel 4 van het Koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel.

^{lxiv} Die op 1 juni 2007 van kracht werd.

^{lxv} B.S. van 11 juli 2007

^{lxvi} Percentage personen met een inkomen van minder dan 60% van de mediaan nationaal equivalent inkomen